

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Univers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prave
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

16 Quibus modis officij societas dirimatur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

lucris, aut etiam nihil euenire. Profecto hæc duo, quæ propo-
sita conditio deposcit, propria, & particularia sunt huius
societatis: hæc enim præter ius commune multa continet.
Sed quia pactum est, ut qui pecunias dat, si intra sex men-
ses obierit, eas amittat; ita ut is, qui habet officium, & eas
recipit, sibi penitus acquirat: ideo pactum etiam est licitum,
& iustum, ut is, qui recipit pecunias, eas in omnem
euentum restituere debeat, & soluere certam lucris partem.
Ac quemadmodum primum pactum præter, non contra
societatem est; sic etiam secundum pactum non est socie-
tati contrarium, sed extrinsecum, quod societatem non
tollit. Quare, qui accipit pecunias, quamuis vi ipsius so-
cietatis, suo periculo non suscipiat, ex pacto tamen susci-
pit. Et contractus ex conventionem partium legem acci-
piunt. *l. r. §. Si conuenit. ff. Deposti. Et l. Contractus qui-
dam. ff. de Regulis iuris. Et l. In emptioibus. ff. de Pactis.*
Nec impedit, si totus hic contractus passim vocetur socie-
tatis: nam ratio est habenda pacti, quod adiecitur, ratione
cuius, vel societas non est, sed contractus innominatus, vi-
delicet, Do ut des, vel si societas est, habet peculiare pactum
præter commune ius. In *l. Si insulam. ff. de Prescript. verbis*
habetur: [Si insulam tibi vendidi, ut aliam insulam refice-
res, quamuis usus sim verbo vendendi, venditio non est,
sed contractus, do, ut facias.]

Ex his colligitur, cum, qui pecunias accipit, debere in-
tegras restituere, & lucrum soluere, etiam si intra semestre
officium amiserit, vel deposuerit, vel quolibet alio euentu,
nullos ex officio fructus percepit, quia ad id sese obli-
gavit, immo cogitur hæc soluere libera, & empta ab omni
onere, quia sic etiam inter ipsos conuenit, & sic est usu re-
ceptum.

De sexta conditione, quam requirit so- cietas officij.

CAPVT XIII.

SEXTA conditio est, ut qui habet officium, & centum
accipit ad sex menses, soluat sex tamquam lucrum, &
fructum ex centum.

De hac conditione dubitare quis possit, sine æquitati
consentanea? non enim quodlibet officium in curia Ro-
mana quotannis reddit duodecim ex centum: officia enim
alia plus, alia minus reddunt in singulos annos: deinde
aliquando plus lucris, aliquando minus pariunt. Sed dicen-
dum videtur hanc conditionem iustam esse, quia verisimi-
liter officia tot fructus pariunt quotannis, & fructus du-
bius, & incertus, potest certo pretio vendi, & emi. Tum
etiam, quia is qui habet officium, potest centum, quæ acci-
pit lucrari, si intra sex menses is, qui dedit, decesserit. Ideo
iure optimo soluit sex, & lucrum ex centum, & is qui de-
dit licite exigit, & accipit tantum lucrum; quia onus, &
periculum sustinet, cum possit centum amittere, si eius obi-
tus intra sex menses acciderit.

De septima conditione in societate officij requisita.

CAPVT XIV.

IN more positum est, ut qui habet officium, & pecunias
accipit in societatem, lucrum soluat anticipato, videlicet
in principio semestris.

De hac etiam conditione quisque sane, illane æquitati
congruat, merito dubitauerit: quoniam lucrum ex socie-
tate, non debetur nisi societate finita: lucra enim inter so-
cios sic diuiduntur. Item Titius, qui dat centum Caio, si
anticipato tempore lucrum accipiat, videlicet sex, perinde
est, ac si tantum socio dedisset nonagintaquatuor; quomo-
do igitur ex nonagintaquatuor exigit lucrum, ac si centum
dedisset? Sanè hoc etiam in ipsa societate est speciale: nam

in cæteris societatibus lucra non nisi post finem negotia-
tionis socij partuntur: At vero in societatibus officiorum
ideo anticipato lucrum soluitur, quia potius contractus
innominati, videlicet, do, ut des, quam societatis rationem
habet: is enim, qui pecunias dat, eas amittit, si intra sex
menses obierit.

De ultima conditione, quam societas offi- cij exigit.

CAPVT XV.

EST etiam consuetudine receptum, ut is qui habet of-
ficium, & v. g. centum recepit in societatem, soluere
debeat sex ad semestre, tamquam lucrum ex centum
in omnem euentum, etiam si amittat, vel dimittat officium:
immò post finitam quoque, aut solutam societatem, donec
quæ accepit centum reipsa restituit.

De hac conditione magna semper fuit controuersia, an
contra bonos mores sit & usuraria, eo quod talis esse vi-
deatur. Nam finita societate, centum, quæ Titius dedit
Caio officium habenti, amplius nihil periculi habent, quo-
niam quamuis Titius moriatur, ei debentur, & proinde
eius hæredibus restituenda sunt, nec potest Caius sibi lucra-
ri, si Titius, durante societate, ad semestre vixerit. Sunt, qui
asserant pactum huiusmodi licitum esse, quia finita, vel so-
luta societate, Caius, qui habebat officium, quamdiu non
restituit centum accepta, morosus est debitor, & ob mor-
tam, id est culpam, lucrum soluere iure compellitur.

Sed dicendum existimo in primis, quando soluitur so-
cietas id volente, vel sciente Caio, qui habet officium, iu-
re compelli potest ad soluendum lucrum iustum, & debitum,
ob moram restituendi principalem sortem: non autem est
cogendus tantum lucrum soluere, quantum, stante socie-
tate, soluebat: eo quod lucrum intelligitur, deducto omni
damno, & periculo. *l. Mutius. ff. Pro socio.* At Titius cen-
tum suo periculo apud Caium habebat, antequam socie-
tas solueretur. Finita vero, vel soluta societate, ea centum
habet apud Caium absque vilo periculo, ergo nequit tan-
tum lucrum percipere, quantum antea. Unde merito in
curia Romana, sententia iudicis condemnatur is, qui habet
officium, quando capitalem sortem scienter non resti-
tuit, ad soluendum quatuor, vel quinque, vel sex, tan-
quam lucrum, quod passim Romæ provenire solet ex
centum.

Si roget quis, An necesse sit in scriptum redigatur socie-
tatis officij, quando contrahitur, ut vim habeat? Respondeo,
minimè, *ut est in l. Pactum. C. de Pactis.* contractus enim
societatis solo consensu, verbis, vel nutibus expressis, perficitur.
Instit. de Actio. Et oblig. in princ. Instrumentum vero
à notario conficitur, ut societas probari possit in iudicio,
in quo aliter locum non habet.

Quæres itidem, An quilibet possit suas pecunias in so-
cietatem officij dare? Respondeo, posse, dummodo rationis
sit compos, & suorum bonorum administrationem habeat.
Quare etiam femine possunt societatem intrare, dando pec-
cunias ijs, qui habent officium.

Quot modis officij societas dirimatur.

CAPVT XVI.

OFFICIORVM societates multis modis soluan-
tur. Primo quidem obitu eius, cuius est officium,
quia in officio est societas constituta: ergo officio
non extante, non manet societas, & tunc officium posses-
sore vacat, & redit ad Principem, cuius est officia ven-
dere, transferre, & dare cui voluerit. Redit autem ad Prin-
cipem liberum ad omni onere: hac enim conditione illud
vendit. Tunc autem hæredes eius, qui habebat officium

vel

vel fideiussores quos dedit cum pecuniis in societatem accepit, coguntur principalem pecuniam restituere ei, qui dederat in societatem.

Secundo modo soluitur etiam societas, cum is qui habet officium, illud vendit, vel ad alterum transfert, accedente auctoritate, & consensu Principis, quoniam amplius officium non habet, nec emptor, nec is ad quem est translatum officium, aliquid debet ei, qui pecunias dedit in societatem, quoniam nulla est cum eo contracta societas, & officium liberum accipit auctoritate, & consensu Principis: in hæredes tamen eius, qui vendidit, aut transiit officium, & in fideiussores habet ius, & actionem is, qui pecunias in societatem tradidit, & ab eis illas iure suo recipit.

Dubia questionis est, An mortuo eo, qui habebat officium, hæredes eius, & fideiussores, debeant debitum fructum, & lucrum, quod erat ad semestre reddendum, solvere ei, qui pecunias dedit? Respondeo, huic questioni locum non esse, quia, ut dixi, vñ est receptum, ut qui pecunias accipit in societatem anticipato, hoc est inuente semestri, totum lucrum soluat, quod alioqui ad finem semestris deberet: sed locum habet altera questio, An moriente post vnum mensum, eos qui habebat officium, is, qui pecunias dedit, & lucrum recepit, restituere debeat hæredibus eius, lucrum partem, quam anticipato tempore recepit. Vt exemplum ponamus, Meuius, cuius erat officium, decessit elapso vno mense à societate cum Titio contracta, & principio illius mensis soluerat Titio sex tanquam lucrum, quod erat Titius percipiturus ad semestre ex centum, quæ Mæuius dederat. Meo iudicio, Titius restituere debet, quia finita, vel dissoluta societate, Titius suas pecunias amplius non habet periculo expositas: ergo si Mæuius intra vnum mensum decessit, nequit Titius lucrum reliquorum quinque mensium retinere, quia toto eo tempore eius pecunias apud Mæuij hæredes nõ fuerunt in societatis, ac proinde fuerunt absque villo periculo.

Tertio modo societas dissoluitur morte etiam ciuili eius, qui habet officium; videlicet, si bona eius ob delictum publicentur, & sisco addicantur. *l. Actione. §. Publicatione. ff. Pro socio. & Inst. de societate. §. Publicatione.*

Quæres, An Principis siscus reddere cogatur pecunias, quas dederat socius ei, qui habebat officium? Ratio dubitandi est, qui siscus videtur bona capere iure successione, ergo sicut hæredes deberent eas pecunias restituere, sic etiam siscus. Deinde siscus creditoribus satisfacere cogitur, ergo etiam eas pecunias restituere. Dicendum videtur, hoc onus ad siscum non transire, eo quod hæredes, aut fideiussores vi societatis contractæ, coguntur reddere pecunias datas in societatem, ad hoc quippe illi sese obligant.

Quarto, officij societas dirimitur morte naturali eius, qui pecunias dedit: & tunc is, qui habet officium, & cui datae pecuniae sunt in societatem, sibi eas lucratur. In hac vero conditione apponitur illud: Si decedat morte naturali, non ferro, non veneno, aqua, telo, vel alias quomodolibet ab homine inflicta, & vt excipitur etiam mors alijs similibus casibus eueniens, vt si quis intereat fuste percussus, aut verberatus, aut iactu lapidis, aut suffocatus, aut in flumen proiectus, aut ab hostibus occisus, aut tactus fulmine, aut incendio absumptus, aut naufragium passus. Immo excipitur etiam solet, si formina motiatur ex partu, vel abortu, vel ex causa partus, vel abortus.

Sed quid sit, qui dat pecunias seipsum interimat? ead. ne tunc sibi acquirat, qui habet officium? *Virginius de societ. offic. num. 122. & Caltraean. tract. de societ. cap. 22. num. 2.* censent eum pecunias lucrari; quod probant auctoritate Bartoli, Baldi, & Gulielmi dicentium huiusmodi mortem violentam non esse, nec inflictam ab homine, videlicet ab alio homine, & quia *cap. Placuit, 23. quest. 5.* qui sibi mortem inferunt, dicuntur se ipsos voluntarie perimere, ergo nõ volenter. Ego tamen verius puto, eum pecunias sibi non acquirere, quia perit is, qui dedit pecunias, morte violenta

ab homine inflicta, utpote, quam sibi ipse conseruit, quamuis voluntarie seipsum occiderit, qui voluntarias manus intulit.

Si quæras, an si bello fuerit occisus, sibi lucrificatur pecunias is, qui habet officium? *Virginius num. 121. & Caltraean. cap. 23. num. 1.* sentiunt eum lucrificari, quia talis mors violenta non est: ego contrarium censo, quoniam nõ est mors naturalis.

Quinto, definit societas obitu eius, quem nominauit is, qui dedit pecuniam, vt vitæ eius periculo esset exposita. Quo etiam in euentu is, qui habet officium, lucrificatur pecunias.

Quid si is qui dedit pecunias, decesserit ante eum, quem nominauit? tunc ne is qui habet officium lucrabitur eas? Respondeo, minimè quia post nominationem factam, pecuniae in societatem datae, amplius non sunt expositae periculo eius, qui dedit, sed eius, quem ille nominauit. Quare finitur quidem societas obitu eius, qui pecunias dedit, sed viuente adhuc eo, quem ille nominauerat, pecunias sibi non acquirat, qui habet officium, quoniam vñdum decessit is, qui fuerat nominatus: vnde eas restituere secundum conscientiam cogitur hæredibus eius, qui dederat.

Dubia questionis est, An decedente eo, quem nominauerat, qui pecunias dedit, restituere debeat lucrum anticipato sibi solutum, si mors intra primum mensum accidat? & An qui habet officium, recipere possit lucrum partem solutam? Exempli gratia, Titius in societatem dedit Meuij officium habenti centum, & Seium nominauit, cuius vitæ periculo sua centum exposuit, & à Meuij, tanquam lucrum, accepit sex, quia est inita societas ad sex menses. Seius obiit statim post vnum mensum elapsum, & ob id Meuius centum sibi lucratus est. Quæritur, An Titius debeat Meuij restituere quinque, siquidem anticipato sex acceperat, & vno tantum mense Seius vixit. Respondeo cum *Virgino tract. de societ. offic. num. 138.* consuetudinem esse curiæ Romanæ, ne in eo casu Titius aliquid Meuij restituat. Et certe consuetudo hæc nihil cum iure naturali, vel diuino pugnat, quoniam satis est, si Meuius, qui dat officium, totam pecuniam quantitatem acceptam à Titio sibi lucratur, quia vt sæpe dixi, hæc societas officiorum, potius contractus innominati, do, vt des, quam societatis rationem habet. Meuius igitur, inuente semestri totum lucrum soluit, quia potest tota sortem principalem sibi statim acquirere, & satis damni patitur is, qui pecunias dedit, cum eas penitus amittat decellu eius, quem nominauit. Secus vero est, si moriatur elapso mense is, qui habet officium: tunc enim, ut dixi, qui pecunias dedit, si anticipato lucrum sex mensum accepit, debet lucrum restituere, quia suam principalem sortem saluam, & integram recipit post vnum mensum. Nec obstat si tota pecunia manserit, vt hæredibus debita, quia non amplius est periculo exposita, nec est in societatem data, sed potius in mutuum translata.

Quæres, Quid sit dicendum in casu sequenti: Mæuius habens officium, & Titius dans pecuniam, societatem coeunt, postea vero Titius totum fructum, & commodum societatis transfuit ad Seium, Quæritur, An sit cum Seio societas contracta? Respondeo, minimè, non enim Seius, sed Titius socius factus est Mæuij, *l. Qui admittitur. ff. Pro socio.* vbi dicitur: Qui admittitur à socio meo, meus socius non est, quoniam societas contrahitur consensu: & hinc est, vt obitu Titij, non Seij societas finiatur: Quare si Mæuius soluit fructus Seio, quia nesciuit obitum Titij, repetere eos iure potest, quia mortem Titij ignorauit, quia societas est finita, & propterea totam principalem pecuniam lucratur obitu Titij.

Rogabis itidem, Quid si Mæuius in duobus officijs, quæ habet, societatem constituit? v. g. Titius dedit Mæuij mille, & constituta societas est in duobus officijs Mæuij; deinde vero Mæuius vnum ex illis vendidit, & transfuit ad alium? Quæritur, An societas soluta sit, an vero maneat in altero officio, quod sibi Mæuius retinuit? Respondeo, manere, præsertim si officium valeat mille. Nam in *l. Si id quod. ff.*

Pro socio, habetur sic: [cū tu tres equos haberes, & ego vnum societatem coiimus, si accepto equo meo, quadrigam venderes, & ex precio quartam mihi redderes. Si igitur ante venditionem equus meus mortuus sit, non putare se Celsus ait, societatem valere, nec ex precio equorum tuorum partem deberi: nec enim habenda quadriga, sed vendenda coiata esse societatem. Ceterum si id actum dicatur, vt quadriga fieret, eaque communicaretur, tuque in ea tres partes haberes, ego quartam, non dubie adhuc socij lunus.] Hæc in ea lege.

De societate omnium bonorum.

CAPVT XVII.

DE hac societate Angelus in verbo *Peculium 2. num. 27. & seqq.* Siluester eodem verbo, lris civilis interpretet in l. 1. & 2. ff. *Pro socio*.

Primo quaeritur, Quidnam in hac societate communicetur? Respondeo, communicari quæcumque ex qualibet causa acquiruntur, videlicet ex labore, opera, industria, negotiatione, donatione, legato, hereditate. *l. Ea vero ff. Pro socio.* Item stipendia data militibus. *l. Qui stipendia. C. de Procur.* & quæcumque obveniunt ex bonis castrensibus, vel quasi castrensibus. *l. Si fratres. §. Idem Patimianus. ff. Pro socio.* Communicatur etiam quidquid acquiritur ob iniuriam, vel ex l. Aquilia, ob damnum, nobis, vel nostris suis illatum. *l. Si fratres. §. Socium. ff. Pro socio.* & generatim quidquid licite comparatur ex quolibet iure, titulo, vel causa. *Eadem l. Si fratres.* At non communicatur, si fuerit aliquid quæstum ex causis, iure, vel lege prohibitis, nimirum ex furto, homicidio, adulterio, perurio. *Eadem l. Si fratres. §. l. Quod autem. ff. Pro socio.* Insuper communicantur omnia debita contracta, lucra, damna, & impense, etiam si fuerint ex condemnatione per iniuriam iudicis facta. Secus vero est, si fuerint ex iusta iudicis sententia ob nostrum delictum. *l. Si fratres. §. Socium. ff. Pro socio.*

Secundo quaeritur, Quid sit dicendum, quando bona vnus sunt multo plura alterius bonis? Respondeo, omnia bona communicari, quia hoc est proprium, & peculiare huius societatis, sed omnium bonorum non intelligitur contracta societas, nisi specialiter inter ipsos conuenit, vt sit omnium bonorum societas. *l. Ea vero. ff. Pro socio.*

Tertio quaeritur, An in hac societate omnia sociorum bona statim communicentur, ita vt dominum, & possessionem communem socij habeant? Respondeo, statim communicari. *l. 1. ff. Pro socio.* Et adeo hoc verum est, vt confessum absque vlla traditione dominium, & possessio eorum omnium, quæ ipsius contractus tempore socij habent, communicentur. *l. Societas. §. l. Quia licet. ff. Pro socio. & Gloss. ibidem.* Cuius rei hanc rationem omnes communiter afferunt; quia eo ipso tacite, & implicite traditio interuenire videtur. *l. Quia licet, nuper allata.* quod est peculiare in hac societate, cum tamen iure communi dominium, siue possessio rei absque traditione non fiat. *l. Traditionibus. C. de Pactis.*

Quarto quaeritur, Quid sit iudicandum, quando Titius, & Meuius omnium bonorum societatem inuerunt, & Titius Seium in socium admisit, inscio, vel recusante Meio? Respondeo, Seium Titij tantummodo socium esse, non Meuij. *l. Qui admittitur, §. l. Nam socij. ff. Pro socio.* & ideo quidquid fuerit Seius consecutus, communicabit cum Titio, quia adseuit illum. At quidquid acquiserit Titius, illud faciet commune & cum Seio, quem assumpsit, & cum Meio, quo cum societatem cōtraxit. Sed Meuius id, quod comparauerit, solum cum Titio communicabit, non cum Seio, vt constat ex l. quidquid. ff. *Pro socio.*

Quinto quaeritur, An societas sit omnium bonorum ea, quæ vocatur societas simpliciter? Respondeo, in l. coi-

re. ff. *Pro socio.* vocari societatem simpliciter eam, quæ in omni quæstu consistit, quæ nisi fuerit expresse conuentum, vt sit omnium bonorum, intelligitur contracta, vt sit vniuersorum, quæ veniunt ex quæstu, hoc est, si quid lucri ex emptione, venditione, locatione, conductione descendit. *l. Coire. ff. pro socio.* Quæstus vero intelligitur, qui ex opera, artificio, industria, vel cura, & diligentia cuiusque prouenit. *l. Quæstus. ff. pro socio.* Vnde non communicatur in tali societate hereditas, legatum, vel si quid donatum est, quoniam hæc veniunt ex charitate, liberalitate, vel alia causa, nõ ex quæstu. *l. Nec adicit. ff. pro socio.*

Communicatur tamen æs alienum, quod nobis est debitum ex quæstu, non aliunde. *l. Sed nec æs alienum. ff. pro socio.*

Sed quid si quando societas contrahitur, dictum sit: vt quæstus, & lucrum communicetur? Respondeo, tunc etiam solum contrahi societatem quæstus: quamuis enim lucrum sit generalius, quam quæstus, nõ tamen extenditur ad aliud lucrum, nisi quod venit ex quæstu. *l. Sed et si adicitur. ff. pro socio.*

Sexto quaeritur, An possit socius vti re communi, vt suum priuatum commodum auget? Respondeo, posse, quando bona fide vitur, & dummodo id societati non noceat: nam si nocuerit, damnum omne resarcire debet: in l. Rei communi. ff. *pro socio*, aperte constituitur, vt contra eum socium possit agi actione furti, qui rem communem per fallaciam, dolose malo amouit, vel rem communem celandi animo contractat. Sed quidquid fiat in iudicio, vbi ex coniecturis, & iudicij sæpe proceditur, in foro conscientie non est furti reus, quia suo iure vitur ratione paris, quam in re communi habet: damnum tamen si quod dederit societati, compensare debet, quia rem communem minus diligenter, & fideliter administrauit.

Septimo quaeritur, An socius, qui rem communem proprio, non communi nomine administrat, sibi totum lucrum acquirat: vt si rem communem vendiderit, vel locauerit? De hac questione Bartolus in l. Si patruus. C. *Communiam vtriusq. iudicij.* Siluester in verbo *Peculium 2. quest. 17. & 18.* Respondeo, cum socium sibi acquirere. *l. Si vnus ex socijs. §. Si vnus. ff. pro socio. & l. Si quis societatem. ff. eodem titulo:* debet tamen damnum omnium resarcire, si quod passi sunt socij. *l. Non ob eam, §. l. Et ideo. ff. pro socio.*

Item societatis iudicio cogitur rem communicare. *l. Si quis societatem. ff. pro socio. & l. Si patruus. C. Communiam vtriusq. iudicij:* si autem communi omnium nomine rem administrat, totum lucrum est commune: Verbi gratia, quod fuerit ex pecunia communi emptum, vel venditum, communi nomine communicatur. *l. Si ego. ff. de Negotijs gestis:* Si vero sit emptum ex communi re, dubitatur tamen, an id socius emerit se nomine, an communi, in dubio creditur emisse suo nomine. *l. Et magis. ff. de solutione.*

Octauo quaeritur, An is, qui inuenit thesaurum, illum cum socio debeat communicare? Respondeo, si in suo fundo, agro, vel domo, inuenit, ad communicandum non cogi, quia perinde est, ac si rem suam amissam inuenisset, aut nesciens vbi esset, postea reperisset: si vero in alieno inuenit, aut occultum, aut relictum, aut omissum ab aliquo, debet illum cum socio communicare, quia tunc ille aliqua sua opera, industria vel labore illum quæstus: ac proinde thesaurus videtur ex quæstu venire.